

Savanoriškos
veiklos
Lietuvoje
apžvalga

Jungtinės Karalystės
ambasada

The Tiltas Trust

Savanoriškos
veiklos

Ataskaitą parengė Asta Medišauskaitė

Lietuvoje apžvalga

UDK 364(474.5)
Me35

Savanoriškos veiklos Lietuvoje apžvalga

Ataskaitą parengė Asta Medišauskaitė

Labdaros fondo „The Tiltas Trust“ įžanga

„The Tiltas Trust“ (TTT) yra Didžiojoje Britanijoje registruotas labdaros fondas, kuris siekia padėti Lietuvos ir Jungtinės Karalystės organizacijoms pasinaudoti viena kitos gerąja patirtimi. Iki šiol mes dirbome socialinėje sferoje, padėdami vėžiu sergantiems žmonėms paramos ir paliatyvosios slaugos, meno terapijos srityse. Taip pat per Tarptautinių jaunimo apdovanojimų programą skatinome jaunimą plėtoti gyvenimo įgūdžius.

Bendradarbiaudami su Lietuvos nevyriausybinėmis ir kitomis paramos organizacijomis, supratome, kad savanorystės idėja Lietuvoje nėra taip plačiai išplėtotą kaip Didžiojoje Britanijoje ir kad savanoriškos organizacijos bei savanoriai čia negauna pakankamai oficialios paramos. Gera žinia yra ta, kad Lietuvoje 2011 m., Europos savanoriškos veiklos metais, buvo priimtas Savanorystės įstatymas. Norėdami pristatyti britų savanorystės patirtį, TTT ir Jungtinės Karalystės ambasada Vilniuje išleido knygelę „Savanorystė: Anglijos patirtis“¹. Informaciją šiam leidiniui parengė „Volunteering England“² – viena svarbiausių patariamųjų organizacijų savanorystės politikos ir praktikos klausimais.

TTT fondas supranta, kad efektyvi savanorių veikla gali labai pagerinti organizacijų, kurioms fondas siekia padėti, darbą. Galbūt būtent savanorių mokymai ir tobulinimosi programos atneštų daugiausia naudos. TTT žinios apie dabartinę savanorystės situaciją Lietuvoje buvo gana ribotos. Todėl buvo nutarta atlikti savanorystės analizę, o ši ataskaita yra šios analizės rezultatas. TTT ir ataskaitos autorę Astą Medišauskaitę ribojo laikas ir kuklūs ištekliai, todėl ataskaita nėra tokia gili, kokią galėtų atlikti Vyriausybė. Vis dėlto tikimės, kad ataskaita yra pakankamai įžvalgi ir leis sudaryti Didžiosios Britanijos gerosios patirties pritaikymo Lietuvoje planus.

Michael Peart
TTT pirmininkas

1 www.thetiltatruster.org;

2 www.volunteering.org.uk;

Asta Medišauskaitė yra įgijusi organizacinės psichologijos magistro laipsnį ir šiuo metu dirba St. Christopherio paliatyviosios slaugos ligoninėje Londone. Asta dirbo Kauno „Paliatyvios medicinos centro“ psichologe bei savanoriavo VŠĮ „Vita Digna“, kuri yra viena pirmųjų savanoriškų paliatyviają pagalbą Lietuvoje teikiančių organizacijų.

Turinys

Bendra informacija ir apžvalgos tikslai	8
Terminų žodynėlis	10
1. Savanorystė Lietuvoje: istorinis ir ekonominis kontekstas	12
2. Savanoriškos veiklos apžvalga	14
2.1. Savanoriškų organizacijų aprašymas	14
2.2. Savanoriškos veiklos įstatymas	15
2.3. Savanorių mokymai	17
2.4. Savanoriškos veiklos organizatorių santykis su LR Vyriausybe	19
2.5. Probleminės savanoriškos veiklos Lietuvoje sritys	21
3. Savanorystės Lietuvoje plėtra ir stiprinimas	24
3.1. Savanoriškos veiklos organizatorių kompetencijų kėlimas	24
3.2. Savanoriškos veiklos organizatorių bendradarbiavimas	26
3.3. Visuomenės požiūris: savanorystės įvaizdžio kūrimas	28
3.4. Finansinė situacija ir verslo sektoriaus įtraukimas į savanorišką veiklą	31
3.5. LR Vyriausybės savanoriškos veiklos plėtros planai	32
4. Kodėl verta savanoriauti?	34

Bendra informacija ir apžvalgos tikslai

Ataskaita parengta labdaros fondo „The Tiltas Trust“ (TTT)³ ir Jungtinės Karalystės ambasados Lietuvoje užsakymu, siekiant:

- išanalizuoti savanoriškos veiklos situaciją Lietuvoje;
- išsiaiškinti pagrindines savanoriškų organizacijų problemas ir kliūtis savanorystei plėtoti;
- pateikti galimus sprendimo būdus.

Ataskaitą parengė paliatyviosios pagalbos „Vita Digna“ savanorė Asta Medišauskaitė, remdamasi 2011–2012 m. autorės vykdyta anketine savanoriškos veiklos organizatorių apklausa (43 organizacijos, 64 apklaustieji), interviu su viešųjų įstaigų darbuotojais, kitų tyrimų rezultatais bei dokumentų analize. Apklaustų savanoriškos veiklos organizatorių veiklos spektras labai įvairus – nuo gyvūnų apsaugos iki sporto.

Ataskaitą sudaro keturios pagrindinės dalys:

- Pirmoje dalyje pristatomas istorinis ir ekonominis kontekstas Lietuvoje, kuris reikšmingas esamai savanorystės situacijai.
- Antroje dalyje aprašomos savanoriškų organizacijų ypatybės, teisinė savanoriškos veiklos aplinka bei savanoriškų organizacijų santykiai su Lietuvos Respublikos (LR) Vyriausybe.
- Trečioje dalyje aptariamos savanoriškos veiklos sektoriaus stiprinimo galimybės: keliant savanoriškų organizacijų kompetencijas; gerinant finansinę situaciją bei skatinant verslo ir šių organizacijų santykį; kuriant teigiamą visuomenės požiūrį į savanorystę; įsitraukiant LR Vyriausybei į savanorystės plėtrą.
- Ketvirtoje dalyje akcentuojama savanorystės nauda savanoriška veikla užsiimančiam asmeniui.

³ „The Tiltas Trust“ – Jungtinėje Karalystėje (JK) registruota labdaros organizacija, kuri buvo įkurta 2007 m. kaip Britanijos–Lietuvos draugijos labdaros padalinys, siekiant paskatinti žinių, patirties ir informacijos mainus tarp JK ir Lietuvos. Daugiau informacijos: <<http://thetiltastrust.org/>>;

Atsižvelgiant į savanorystės, kaip reiškinių, įvairialypumą, autorės atlikta analizė yra ribota, tačiau galima teigti, kad pateikta informacija atspindi bendrąsias savanorystės tendencijas Lietuvoje.

Daugiau informacijos apie savanorytės mastą Didžiojoje Britanijoje skaitytojai gali rasti „The Tiltas Trust“ ir Jungtinės Karalystės ambasados Vilniuje išleistoje knygelėje „Savanorystė: Anglijos patirtis“⁴.

4 <http://lt.thetiltatrast.org/wp-content/uploads/2011/05/savanoryste-brosiura.pdf>;

Terminų žodynėlis

Savanoriška veikla – savanorio neatlyginamai atliekama visuomenei naudinga veikla, kurios sąlygos nustatomos savanorio ir šios veiklos organizatoriaus susitarimu⁵.

Savanoris – asmuo, kuris laisva valia atlieka visuomenei naudingą veiklą, už tai negaudamas atlygio (išskyrus kelionės ir / ar kitas su šia veikla susijusias išlaidas).

Lietuvoje dažnai su savanoriškos veiklos organizatoriumi tapatinamos TIK nevyriausybinės, visuomeninės ar ne pelno siekiančios organizacijos. Vis dėlto įstatyme nustatyta, kad **savanoriškos veiklos organizatoriais** gali būti:

- 1) labdaros ir paramos fondai;
- 2) biudžetinės įstaigos;
- 3) asociacijos;
- 4) viešosios įstaigos;
- 5) religinės bendruomenės, bendrijos ir religiniai centrai;
- 6) tarptautinių visuomeninių organizacijų skyriai (padaliniai);
- 7) politinės partijos;
- 8) profesinės sąjungos;
- 9) kiti juridiniai asmenys, kurių veiklą reglamentuoja specialūs įstatymai ir kurių veiklos tikslas nėra pelno siekimas, o gautas pelnas negali būti skiriamas jų dalyviams⁶.

Daugiausia žiniasklaidos, tyrėjų ir politikų dėmesio sulaukia nevyriausybinės organizacijos, todėl ataskaitoje pateikiama daug pavyzdžių iš šio sektoriaus.

5 http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=402802&p_query=&p_tr2=;

6 http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=402802&p_query=&p_tr2=;

Nevyriausybė organizacija – nepriklausomas nuo valstybės ar savivaldybės institucijų ir pelno savo dalyviams neskiriantis privatus juridinis asmuo, kuris savo tikslų siekia pagal iš esmės nustatytą vidaus tvarką ir kurio nariais arba dalyviais tampama ne dėl įstatymų reikalavimų ar kitų esminių objektyvių aplinkybių⁷.

⁷ LR finansavimo NVO teikimo ir kontrolės įstatymo projektas: <http://www.lrv.lt/Posed_medz/2011/110413/24.pdf>;

1. Savanorystė Lietuvoje: istorinis ir ekonominis kontekstas

Savanorystė Lietuvoje neturi itin gilių, ilgus metus besiformavusių tradicijų. Savanoriškos veiklos idėja dar tik pradeda įsitvirtinti Lietuvos visuomenėje. Tam didelę reikšmę turi šalies istorinė ir ekonominė situacija.

Savanoriškos organizacijos Lietuvoje pradėjo kurtis XVIII a. Tai buvo labdaros draugijos, skirtos užkirsti kelią skurdui ir piliečių elgetavimui. Šių draugijų savanoriai rūpinosi vargstančiais, skleidė religines idėjas, skatino meilę kraštui.

1919 m. medikų pastangomis įkurta Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugija, kuri teikė pagalbą nuo karo nukentėjusiai šaliai. Dabar ši draugija yra viena didžiausių Lietuvos organizacijų, turinti 1248 savanorius⁸.

Tarpukario metais (1918–1939 m.) privačiomis ir valstybinėmis iniciatyvomis pradėtos kurti socialinės globos institucijos. Šiuo laikotarpiu savanoriškos organizacijos labai sustiprėjo ir įgijo daugiau galių. Tačiau, netekus nepriklausomybės (1940 m.), Sovietų Sąjunga ėmė varžyti savanoriškas iniciatyvas. Savanoriška veikla tapo privaloma visiems piliečiams (už ją reikėjo atsiskaityti). Prievartinis visuomeninis darbas prieštaravo savanoriavimo idėjai ir griovė savanoriškos veiklos pagrindus. Griežta Sovietų Sąjungos visuomeninio gyvenimo kontrolė taip pat turėjo didelės įtakos savanoriškoms iniciatyvoms. Tai padidino žmonių nepasitikėjimą vienas kitu, ypač nepažįstamaisiais. Įtarumas, abejonės kitų nuoširdumu išliko iki šių dienų: 2005 m. atlikto tyrimo duomenimis, tik 17 proc. lietuvių mano, kad kiti yra nuoširdūs, patikimi ir geranoriški⁹.

Supratimą apie savanorišką veiklą iškreipia ir savanorystės gretinimas su Lietuvos kariuomenės Krašto apsaugos savanorių pajėgomis (KASP)¹⁰. Jose tarnaujantieji vadinami kariais savanoriais. Toks sugretinimas labiau

8 <http://www.redcross.lt/>;

9 Butkuvienė E. (2005). *Dalyvavimas savanoriškoje veikloje: situacija ir perspektyvos Lietuvoje po 1990-ųjų*.

10 TNS Gallup tyrimas. (2008). *Savanorystė Lietuvoje: Lietuvos gyventojų nuostatų ir atvirumo savanorystės idėjai studija*. Prieiga per internetą: <http://www.nisc.lt/lt/files/main/Savanoryste_TNS.pdf>;

būdingas vyresnio amžiaus žmonėms.

Šalies ekonominė situacija taip pat turi didelės įtakos dabartiniams savanorystės suvokimui ir įsitraukimui į tokią veiklą. Nestabili ekonominė situacija lemia tai, jog asmuo turi daug ir sunkiai dirbti, kad galėtų patenkinti savo pagrindinius poreikius. Todėl žmonėms nelieka pakankamai laisvo laiko ar energijos neatlygintinam darbui. 2008 m. atlikto tyrimo duomenimis, 41 proc. žmonių pagrindine nesavanoriavimo priežastimi įvardijo būtent laiko stoką¹¹.

Ekonominė šalies padėtis ir buvusi Sovietų Sąjungos įtaka gali paaiškinti, kodėl dažniausiai savanoriauja jaunimas (15–19 metų)¹². Labiau teigiamą jaunų asmenų požiūrį į savanorišką veiklą lemia tai, kad jie negyveno priespaudos laikotarpiu, o finansinė šeimos parama sudaro galimybes laiką skirti neatlygintinai veiklai.

Taip pat verta paminėti, kad pilietinės visuomenės raida Lietuvoje lėta ir pilietinis aktyvumas nėra didelis. 2012 m. „Vilmorus“ tyrimo duomenimis, didžioji dauguma Lietuvos piliečių teigia, kad didžiuojasi būdami Lietuvos piliečiais, tačiau tik nedidelė dalis išreiškė savo pozicijas socialiniais, ekonominiais ir politiniais klausimais¹³.

Nors istorinė retrospektyva ir ekonominė situacija Lietuvoje savanorystei nėra labai palanki, vis dėlto pastebimas didėjantis Lietuvos gyventojų, besidominčių ir įsitraukiančių į savanorišką veiklą, skaičius. 2011 m. atlikto tyrimo duomenimis, 34 proc. gyventojų teigė, kad yra dalyvavę ar šiuo metu dalyvauja tokioje veikloje¹⁴.

11 TNS Gallup tyrimas. (2008). *Savanorystė Lietuvoje 2008 m.* Prieiga per internetą: <http://www.teo.lt/gallery/Dokumentai/Naujienu%20paveikslai/2009/Kas_kaip_kur.pdf>;

12 TNS Gallup tyrimas. (2008). *Savanorystė Lietuvoje 2008 m.* Prieiga per internetą: <http://www.teo.lt/gallery/Dokumentai/Naujienu%20paveikslai/2009/Kas_kaip_kur.pdf>;

13 „Vilmorus“ tyrimas. (2012). Prieiga per internetą: <http://www.nisc.lt/lt/files/main/Ataskaita_pilietiskumas_santrauka.pdf>;

14 „Vilmorus“ tyrimas. (2011). *Požiūriai į savanorišką veiklą.* Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/lietuva/abc_of_the_eu/duk/savanoryste/savanorystes_tyrimas_lt.htm>;

2. Savanoriškos veiklos apžvalga

„Factus dominus“ tyrimo duomenimis, Lietuvoje savanorystės indėlis į šalies ekonomiką sudaro 1,5 proc. bendro vidaus produkto (BVP)¹⁵, tačiau Lietuvoje nuolat atnaujinamų, kokybiškų duomenų apie savanoriškos veiklos situaciją nėra.

2.1. Savanoriškų organizacijų aprašymas¹⁶

Savanoriška veikla labiausiai išplėtotą didžiuosiuose Lietuvos miestuose (Vilniuje, Kaune). Mažesniuose informacijos apie savanorišką veiklą nėra daug, o galimybės įsitraukti į ją yra minimalios. Daugiausia yra socialinės veiklos bei sveikatos priežiūros sričių organizacijų, kitos – švietimo, aplinkosaugos, sporto, kultūros ir pan.

Savanoriškos organizacijos skiriasi pagal jose savanoriaujančių asmenų skaičių (nuo 3 iki 700). Organizacijos, turinčios daugiau nei 100 savanorių, veikia ne viename mieste (pvz., Maltos ordino pagalbos tarnyba turi 700 savanorių, kurių skyriai yra 24 Lietuvos miestuose ir miesteliuose). Tos, kurios veikia viename mieste, turi vidutiniškai apie 18 aktyvių savanorių. Toks jų skaičius, daugelio (~ 55 proc.) organizacijų nuomone, nėra pakankamas.

Atkreipiant dėmesį į socialinį savanorių statusą, galima pastebėti, kad daugiausia savanoriauja studentai ir moksleiviai. Tuo mažiausiai užsiima vyresnio amžiaus (pensininkai) bei neturintys darbo asmenys. Iš 2008 m. *TNT Gallup* atliktos apklausos rezultatų paaiškėjo, kad 60–74 metų žmonės nedalyvauja savanoriškoje veikloje, nes: negali dėl sveikatos – 36 proc., nesijaučia galintys kuo nors prisidėti – 24 proc.; neturi laiko – 21 proc.¹⁷

15 „Factus dominus“ NVO sektoriaus tyrimo pristatymas išplėstiniame Nevyriausybinų organizacijų reikalų koordinavimo komisijos posėdyje (2012 m. sausio 26 d.);

16 Skyrelis parengtas remiantis 2011 m. autorės atliktos savanoriškų organizacijų apklausos duomenimis;

17 http://www.nisc.lt/lt/files/main/Savanoryste_TNS.pdf;

Laikas, kuris skiriamas savanoriškai veiklai, svyruoja nuo 1 iki 30 valandų per savaitę (ilgesnis – esant tam tikroms situacijoms, pvz., įgyvendinant projektą). Dažniausiai savanoriavimui skiriamos 2–4 valandos per savaitę.

Savanoriškos veiklos organizatoriai linkę palaikyti ryšius su kitomis tokio pobūdžio organizacijomis: dalyvauja vienos kitų renginiuose, rašo bendrus projektus, kartu organizuoja renginius ar pan. Tik mažiau nei pusė organizacijų bendradarbiauja dalydamosis informacija ir patirtimi.

2.2. Savanoriškos veiklos įstatymas¹⁸

Vienas iš svarbių aspektų, skatinančių savanorystės plėtrą, yra tinkamos teisinės aplinkos, kuri suteiktų saugumo tiek savanoriui, tiek jį priimančiai organizacijai, sukūrimas.

Lietuvos jaunimo organizacijų taryba (LiJOT) yra didžiausia nevyriausybinė jaunimo organizacija Lietuvoje, vienijanti 64 nacionalines ir regionines jaunimo organizacijas ir atstovaujanti jaunimo interesams bei formuojanti jaunimo politiką. LiJOT teigimu, derėtų praplėsti įstatyminę bazę apibrėžiant ir pateikiant¹⁹:

- Tipinės savanoriškos veiklos sutarties pavyzdį;
- Savanorių registracijos žurnalo ir kitų savanorišką veiklą informančių dokumentų pildymo tvarką ir pavyzdžius;
- Savanorių išlaidų kompensavimo tvarką ir aprašus;
- Teisinius savanorių atskyrimo nuo organizacijos narių aspektus;
- Savanoriškos veiklos, kaip visuomenei naudingos veiklos, bendrojo lavinimo mokyklose pripažinimą;
- Savanoriškos veiklos, kaip neformaliojo ugdymo, pripažinimą darbo rinkoje.

18 http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=402802&p_query=&p_tr2=

19 2011–2012 m. autorės atliktos savanoriškų organizacijų apklausos duomenimis;

2006 m. LR Seimui priėmus Darbo kodekso pakeitimo įstatymą, savanorišką darbą reglamentavę straipsniai neteko galios. Nuo tada iki 2011 m. birželio 22 d., kai buvo priimtas Savanoriškos veiklos įstatymas, Lietuvoje savanoriška veikla nebuvo įteisinta. Naujuoju įstatymu apibrėžti pagrindiniai savanoriškos veiklos principai ir organizavimo ypatumai, savanorio ir savanoriškos veiklos organizatoriaus teisės ir pareigos, savanorio draudimo ir išlaidų kompensavimo atvejai.

Savanoriška veikla įstatyme nėra griežtai reglamentuojama tam, kad savanorystė nebūtų įsprausta į rėmus. Galima daryti prielaidą, kad dėl to didelė dalis (47 proc.)²⁰ savanoriškos veiklos organizatorių nėra susipažinę su šiuo dokumentu. Organizacijos pabrėžia, kad viešai nepakankamai kalbama apie priimtą įstatymą, jo reikšmę, atskirų straipsnių praktinį pritaikymą.

Apibrėžimas. Lietuvoje nėra vieningos nuomonės, kas yra savanorystė. Dėl šios priežasties, gaunami prieštaringi šios veiklos tyrimų rezultatai. Pavyzdžiui, 2011 m. gegužės mėn. „Eurobarometro“ duomenimis, 20 proc. Lietuvos gyventojų užsiėmė atsitiktine / nereguliaria savanoryste, o 4 proc. – reguliaria savanoriška veikla²¹. O 2010 m. Socialinės informacijos centro tyrimas parodė, kad 61 proc. apklaustųjų dalyvavo ilgalaikėje ar trumpalaikėje savanoriškoje veikloje²². Todėl vienas savanoriškos veiklos įstatymo tikslų – padėti formuoti vieningą savanoriškos veiklos sampratą.

Savanoriškos veiklos įstatyme savanoriška veikla apibrėžiama kaip *savanorio neatlyginamai atliekama visuomenei naudinga veikla, kurios sąlygos nustatomos savanorio ir šios veiklos organizatoriaus susitarimu*. Apibrėžimas yra gana abstraktus ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (SADM) Bendruomenių reikalų departamento darbuotojų, kurių iniciatyva buvo paruoštas savanoriškos veiklos įstatymas, nuomone, ateityje turėtų būti tikslinamas.

20 2011–2012 m. autorės atliktos savanoriškų organizacijų apklausos duomenimis;

21 LR Seime vykusio konferencija „Savanorystės skatinimas ir pagalba savanoriškoms organizacijoms“ (2011 m. lapkričio 30 d.);

22 <http://www.sic.lt/index.php/lt/nv/pranesimai/savanoryste-lietuvoje>;

Reikalavimai savanoriui. Savanoriais gali būti vyresni kaip 14 metų Lietuvos Respublikos piliečiai ir Lietuvos Respublikos teritorijoje teisėtai esantys užsieniečiai. Asmenys, jaunesni kaip 18 metų, gali dalyvauti savanoriškoje veikloje, jeigu tam neprieštarauja vaiko atstovas pagal įstatymą. Savanoriui kvalifikacija nėra būtina, išskyrus tokį savanoriškos veiklos pobūdį, kuris reikalauja specialios kvalifikacijos pagal atitinkamus teisės aktus arba pagal savanoriškos veiklos organizatorių reikalavimus.

Savanoriškos veiklos sutartis. Savanoriškos veiklos organizatorius turi sudaryti rašytinę savanoriškos veiklos sutartį, jeigu:

- 1) kompensuojamos su savanoriška veikla susijusios išlaidos;
- 2) sudaryti sutartį pageidauja viena iš šalių.

Su savanoriais ir juos priimančiomis organizacijomis dirbančios „A.C.Patria“ atstovė pabrėžia savanoriškos sutarties reikšmę²³. Jos teigimu, savanoriškos veiklos sutartis yra ne tik formalumas, bet kartu ir savanorio įvedimas į savanorišką veiklą: skatina kalbėtis apie savanoriško darbo organizavimą, abiejų pusių teises ir pareigas, lūkesčius, kuria ryšį tarp savanorio ir organizacijos.

Savanoriškos veiklos pripažinimas. Norint suaktyvinti savanorišką veiklą, įstatyme nurodyta, jog dalyvavimas savanoriškoje veikloje, atsižvelgiant į jos tikslus ir pobūdį, gali būti pripažįstamas kaip savanorio praktinio darbo ir (ar) mokymosi patirtis. Taip pat atlikta savanoriška veikla gali būti įskaityta kaip socialinė veikla pagal bendrojo lavinimo ugdymo planus.

2.3. Savanorių mokymai²⁴

Lietuvoje nėra bendros savanorių mokymų sistemos. Savanorių rengimas priklauso nuo konkrečios organizacijos.

23 2011–2012 m. autorės atlikto interviu duomenimis;

24 Skyrelis parengtas remiantis 2011 m. autorės atliktos savanoriškų organizacijų apklausos duomenimis;

Didžioji dalis (~ 65 proc.) savanoriškos veiklos organizatorių savanorius apmoko pačios. Dažniausiai tai daro organizacijos, kurios teikia pagalbą pažeidžiamoms visuomenės grupėms (pvz., sunkiai sergantiesiems). Tokios organizacijos būsimiems savanoriams suteikia reikiamų žinių ir įgūdžių, kad užtikrintų sėkmingą veiklos vykdymą.

Bendrujų įgūdžių (tokių kaip: komunikaciniai gebėjimai, laiko vadyba, komandinio darbo įgūdžiai) dažniau mokoma tose savanoriavimo srityse, kur specifinės žinios nėra būtinos. Maža dalis (~ 15 proc.) savanorių mokymus rengiančių organizacijų skiria laiko savanorystės reikšmei ir prasmei aptarti.

Savanorių mokymus dažniausiai veda labiau patyrę esami arba buvę organizacijos savanoriai (~ 65 proc.; vadovai, nariai, savanorių koordinatoriai, alumnai). Daug rečiau – samdomi lektorai.

Mokymų vieta priklauso nuo turimų organizacijos išteklių: maždaug trečdalis mokymus vykdo savose patalpose, kitos – nuomojamose patalpose, viešosiose institucijose, gamtoje ir pan.

Kiek daugiau nei pusė organizacijų mokymų efektyvumą matuoja: klausimynais, diskusijomis ar pasikeitusio / nepasikeitusio elgesio stebėjimu.

Regioninės ar nacionalinės skėtinės organizacijos, tokios kaip Kauno jaunimo organizacijų sąjunga „Apskritasis stalas“ (KJOSAS; vienija jaunimo organizacijas Kauno miesto lygmeniu) ir LiJOT, savo organizacijos nariams organizuoja nemokamus arba už minimalų dalyvio mokesčių mokymus. Kartais (tai priklauso nuo projekto) organizuojamuose mokymuose kviečiami dalyvauti ne tik organizacijos nariai. Mokymų temos labai įvairios – nuo komunikacinių gebėjimų ugdymo iki strateginio planavimo, organizacijos įvaizdžio kūrimo ir pan. (dažnai susijusios su organizacijos vadyba).

Didesnės ir / ar seniau įsisteigusios organizacijos, užsiimančios savanoriška veikla, turi išplėstus mokymų planus: organizuoja mokymus savanoriavimo pradžioje bei jo metu, siunčia savanorius į kitų įstaigų rengiamus mokymus.

Keletas jaunimo organizacijų išreiškė nuomonę, kad tam tikromis temomis savatorių mokymų netgi per daug (pvz.: komandinio darbo, motyvacijos). Savatorių mokymus, kaip probleminę sritį, dažnai įvardija mažesnės, neseniai įsikūrusios organizacijos ar savatoriškos institucijos, kuriose savanoriauja vyresni asmenys.

Savanoriams organizuojamų mokymų trukmė labai įvairi. Skirtingos trukmės mokymų būsimiems savanoriams pavyzdžiai:

1. *Jaunimo linija* – tai emocinės paramos telefonu ir internetu tarnyba, kurioje dirba konsultantai savanoriai. Būsimas savanoris lanko 5–6 mėnesių kursus (apie 80 val.), kuriuos sudaro teoriniai ir praktiniai užsiėmimai bei praktika. Savanoriai yra mokomi darbo etikos, emocinės paramos teikimo įgūdžių, praktiką atlieka su esamu savanoriu.
2. *Pal. J. Matulaičio šeimos pagalbos centras* teikia socialinę ir psichologinę pagalbą sunkumus išgyvenančioms šeimoms bei atskiriems jų nariams. Mokymų būsimam savanoriui trukmė yra 4–5 susitikimai. Savanoriams, vykstantiems į vasaros stovyklas, organizuojami 2–3 dienų mokymai.

2.4. Savatoriškos veiklos organizatorių santykis su LR Vyriausybe

Savatoriškos veiklos organizatoriai (dažniausiai skėtinės organizacijos) bendradarbiauja su valstybinėmis institucijomis, dalyvaudamos įvairiose jų renkamosiose komisijose ar darbo grupėse (pvz., „Gelbėkit vaikus“ dalyvauja LR Seimo Darbo grupėje vaiko teisių apsaugą reglamentuojantiems teisės aktams tobulinti bei Tarpžinybinės vaiko gerovės komisijoje). 2009 m. NIPC tyrimo duomenimis, ministerijose (Finansų, Švietimo ir mokslo, Kultūros ir kitose ministerijoje, jų įsteigtose įstaigose ir padaliniuose) veikia dešimtys tarybų, komitetų ir darbo grupių, kuriose dalyvauja NVO atstovai²⁵.

25 NIPC. (2009). *Nacionalinės nevyriausybių organizacijų tarybos sukūrimo studija*;

Nuo 2010 m. prie LR Vyriausybės pradėjo veikti *NVO reikalų koordinavimo komisija*²⁶. Komisijos uždavinys – teikti pasiūlymus LR Vyriausybei dėl valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų bei NVO bendradarbiavimo, įgyvendinant NVO plėtros politiką. Komisiją sudaro 20 narių: 1 – Lietuvos savivaldybių asociacijos, 9 – valstybės institucijų ir 10 – NVO atstovų. Komisijos nariai socialinės apsaugos ir darbo ministro tvirtinami kas 2 metus. Komisijos posėdžiai šaukiami ne rečiau kaip kas 2 mėnesius. LIJOT, kurios atstovas dalyvauja šioje komisijoje, teigia, kad posėdžių metu daug dėmesio skiriama vykstančių procesų, parengtų teisės aktų projektams aptarti, pasiūlymams teikti. Taip pat tikimasi, kad ateityje Komisija veiks aktyviau bei platesniu spektru²⁷.

Jaunimo savanorystės stiprinimas yra vienas iš Jaunimo reikalų departamento (JRD) prie SADM strateginių tikslų. JRD taip pat administruoja Jaunimo reikalų tarybos (JRT) veiklą, kurios pagrindinis uždavinys yra nagrinėti svarbiausius jaunimo politikos klausimus ir teikti JRD rekomendacijas dėl jaunimo ir jaunimo organizacijų reikmes atitinkančios politikos įgyvendinimo. Tuo tarpu Jaunimo tarptautinio bendradarbiavimo agentūra (JTBA) rūpinasi tarptautinio jaunimo bendradarbiavimo plėtra bei sėkmingu Lietuvos jaunimo dalyvavimu Europos Sąjungos programose jaunimui.

Už bendruomenių ir NVO plėtros politikos formavimą ir jos įgyvendinimo organizavimą, koordinavimą ir kontroliavimą yra atsakingas SADM Bendruomenių reikalų skyrius. Viena iš šios politikos plėtojimo kryptių yra savanoriškos veiklos stiprinimas. 2011 m. SADM buvo atsakinga už Europos savanoriškos veiklos, kuria skatinamas aktyvus pilietiškumas, metų nacionalinės programos parengimą ir įgyvendinimą Lietuvoje (koordinavimą). Šios nacionalinės programos prioritetinės sritys buvo: vyresnio amžiaus žmonių įsitraukimo į savanorišką veiklą skatinimas ir jaunimo savanoriškos veiklos plėtojimas. Tais metais 12 regionų buvo surengti savanoriškos veiklos organizatoriams skirti mokymai, kuriuos

26 LR Vyriausybės nutarimas. (2010). *Dėl Nevyriausybių organizacijų reikalų koordinavimo komisijos sudarymo ir jos nuostatų patvirtinimo*;

27 2011–2012 m. autorės atliktos savanoriškų organizacijų apklausos duomenimis;

organizavo „A.C.Patria“, laimėjusi Ministerijos skelbtą konkursą. Taip pat buvo atlikti du tyrimai:

- NVO situacijos analizė;
- Bendruomeninių organizacijų socialinės veiklos tyrimas.

2011 m., paskelbtais savonoriškos veiklos metais, LR Vyriausybės savonorystei skyrė daugiau dėmesio nei įprastai. LiJOT teigimu, toks dėmesys buvo labiau proginis nei sisteminis: ES finansavimas, skirtas savonorystei populiarinti, išnaudotas, o tam skirtų nacionalinių programų nėra.

Daugumos (75 proc.) savonoriškos veiklos organizatorių nuomone, šalies Vyriausybė savonoryste rūpinasi nepakankamai, nesupranta ir nevertina jos teikiamos naudos. Jų teigimu, valstybės tarnautojai turėtų labiau remti savonorystės idėją, daugiau kalbėti apie ją viešai, bendradarbiauti su savonoriškos veiklos organizatoriais bei ugdyti visuomenės socialumą, pradėdami nuo savęs – rodyti gerą pavyzdį.

2.5. Probleminės savonoriškos veiklos Lietuvoje sritys

2011 m. „Vilmorus“ atlikto Lietuvos gyventojų nuomonės tyrimo duomenimis, svarbiausi savonorystės plėtrai trukdantys veiksniai:

- nėra savonorystės tradicijų (51 proc.),
- trūksta informacijos apie savonorišką veiklą (42 proc.),
- mokyklose nepratinama neatlygintinai daryti gera kitiems (38 proc.)²⁸.

Galima teigti, kad retai atliekami tyrimai, skirti savonoriškos veiklos organizatorių požiūriui ir nuomonei išsiaiškinti. Remiantis 2011 m. autorės atliktos apklausos ir interviu rezultatais, galima išskirti 5 pagrindines savonoriškos veiklos organizatorių problemines sritis (išvardytos svarbos tvarka):

28 „Vilmorus“ tyrimas. (2011). *Požiūriai į savonorišką veiklą*. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/lietuva/abc_of_the_eu/duk/savonoryste/savonorystes_tyrimas_lt.htm>;

Problemos, susijusios su *savanorių vadyba*:

- Viena dažniausiai minimų problemų – savanorių motyvacijos trūkumas, jos išlaikymas, dažna savanorių kaita;
- Problemos, susijusios su tinkamu savanorio įvedimu į veiklą (pvz., organizacijos ir savanorio lūkesčių neatitikimas);
- Savanorių veiklos planavimo ir koordinavimo įgūdžių trūkumas;
- Problemos, susijusios su savanorių atsakomybės ribų nustatymu ir išlaikymu;
- Gerų tarpusavio santykių kūrimo ir išlaikymo, darbo komandoje, problemų sprendimo įgūdžių trūkumas.

Visuomenės požiūris į savanorystę:

- Netinkamas ar per siauras savanorystės supratimas (pvz., savanorystė tapatinama su pilietiškumu, aukojimu labdarai; įsivaizduojama, kad tokia veikla turi tokį patį krūvį kaip įprastas darbas);
- Nepakankamai vertinama ar suprantama savanoriškos veiklos nauda;
- Įtarus požiūris į neapmokamą veiklą;
- Savanoriškos veiklos kaip darbo patirties nepripažinimas.

Finansavimas:

- Žinių apie biudžeto planavimą ir finansų valdymą trūkumas;
- Finansų stoka;
- Pastovaus finansavimo nebuvimas;
- Rėmėjų paieškos įgūdžių trūkumas;
- Informacijos apie galimybes gauti finansinę paramą trūkumas.

Savanoriškos veiklos organizatorių *tarpusavio bendradarbiavimas*:

- Bendradarbiavimo nacionaliniu mastu trūkumas;
- Konkurencija tarp organizacijų (pvz., atsirandanti dėl siekio gauti finansinę paramą).

Valdžios atstovų požiūris ir teisinė bazė (plačiau aptarta 2.2 ir 2.4 poskyriuose):

- Valdžios atstovai nepakankamai vertina ar supranta savanoriškos veiklos naudą;
- Valdžios atstovai nepakankamai dėmesio skiria savanoriškai veiklai;
- Nepakankamai sutvarkyta įstatyminė bazė.

Pabrėžtina, kad išvardytos problematikos gali skirtis atsižvelgiant į savanoriškos veiklos organizatorių veiklos sritį, savanorystės trukmę (ilgalaikė / trumpalaikė) bei savanorio veiklą organizacijoje. Pavyzdžiui: žinios apie biudžetą ir finansų valdymą yra aktualios organizacijos vadovui; rėmėjų paieška yra vykdoma ne visose organizacijose bei ne visų savanorių.

3. Savanorystės Lietuvoje plėtra ir stiprinimas

Savanorystė Lietuvoje gali būti plėtojama ir stiprinama per šias 5 pagrindines veiklas (atsižvelgiant į 2.5. poskyryje pateiktas problemas):

- keliant savanoriškos veiklos organizatorių kompetencijas;
- skatinant bendradarbiavimą tarp savanoriškos veiklos organizatorių;
- formuojant pozityvų požiūrį į savanorystę visuomenėje;
- gerinant finansinę situaciją ir labiau įtraukiant verslo sektorių į savanorišką veiklą;
- LR Vyriausybei remiant savanoriškos veiklos plėtrą.

Toliau bus pateikiama informacija apie esamą situaciją Lietuvoje bei savanoriškos veiklos organizatorių nuomonės ir pasiūlymai atsižvelgiant į šias 5 sritis.

3.1. Savanoriškos veiklos organizatorių kompetencijų kėlimas

Viena didžiausių problemų, su kuria susiduria savanoriškos veiklos organizatoriai, yra *sistemiško darbo su savanoriu trūkumas*. Savanoriauti norintis asmuo, atėjęs į organizaciją, turi būti tinkamai priimtas, paruoštas ir globojamas tiek veiklai prasidėjus, tiek jai tęsiantis. Tačiau ne visose organizacijose yra už savanorių koordinavimą atsakingas asmuo.

Kitas aspektas, susijęs su sisteminiu darbu savanorystės srityje, yra *asmens, dirbančio su savanoriais, kompetencija*. Organizacijos, vykdančios savanorišką veiklą, teigia, kad kompetentingi savanorių koordinatoriai / vadovai padėtų išspręsti didžiąją dalį problemų, susijusių su savanoriškos veiklos vadyba, ir mano, kad derėtų organizuoti daugiau mokymų, seminarų ar kursų, kuriuose būtų mokoma efektyvaus veiklos su savanoriais planavimo ir vykdymo.²⁹

29 2011–2012 m. autorės atliktos savanoriškų organizacijų apklausos duomenimis;

Lietuvoje nėra savanoriams skirtos mokymų sistemos. Kaip minėta anksčiau, susijusius su savanorių vadyba mokymus savo nariams dažniausiai rengia skėtinės organizacijos. Kitoms, nepriklausančioms regioninėms ar nacionalinėms, organizacijoms tokie mokymai daug retesni, tačiau, verta paminėti, taip pat organizuojami. Pavyzdžiui, 2011 m. lapkričio mėnesį VŠĮ „Socialiniai partneriai“ visiems norintiems dalyvauti savanoriškos veiklos organizatoriams surengė du seminarus, skirtus savanorių vadybos ir finansų paieškos žinioms gilinti.

Siekiant užtikrinti sistemingus ir prieinamus mokymus savanoriškos veiklos srityje, į tokių mokymų organizavimą *galėtų įsitraukti aukštosios mokyklos.* Švietimo ir mokslo ministerijos Universitetų studijų skyriaus vedėjos D. Lukošūnienės teigimu, universitetai galėtų rengti formaliuosius ir neformaliuosius mokymus ar kitokius kvalifikacijos kėlimo kursus savanoriams bei savanoriškos veiklos organizatoriams. Vienas iš būdų tokios veiklos finansavimui gauti galėtų būti projektų rašymas. Tačiau daugeliui jų gaunamas tik dalinis finansavimas. Dėl to universitetai turėtų investuoti dalį savo biudžeto lėšų, taigi galima daryti prielaidą, kad tai yra viena universitetų aktyvumą stabdančių priežasčių.

Į LR Vyriausybės savanoriškos veiklos plėtros planus aukštosios mokyklos nėra įtrauktos. SADM Bendruomenių reikalų skyriaus departamento darbuotojai savanorių ar savanoriškos veiklos organizatorių mokymams rengti prioritetą teikia įstaigoms, jau turinčioms patirties neatlygintinos veiklos organizavimo srityje. Taip pat, jų teigimu, iniciatyvą turėtų rodyti aukštosios mokyklos (pvz., 2011 m. konkurse savanoriškos veiklos organizatorių mokymams rengti dalyvavo tik savanoriškos veiklos organizatoriai)³⁰.

30 2011–2012 m. autorės atliko interviu duomenimis;

3.2. Savanoriškos veiklos organizatorių bendradarbiavimas

Savanoriškos veiklos organizatorių bendradarbiavimas gali būti skatinimas per šias veiklas:

- jungiantis į nacionalines ir regionines organizacijas,
- kuriant savanoriškos veiklos organizatorių centrus (parama organizacijoms ir pagalba norintiems savanoriauti),
- plečiant organizacijų tinklus, kuriant forumus ir kitas erdves, skirtas dalytis gerąja patirtimi³¹.

Dažniausiai *nacionaliniu lygmeniu* Lietuvoje savanoriškos veiklos organizatoriai vienijasi pagal veiklos sritis. Pavyzdžiui, Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija vienija 75 individualius ir 41 kolektyvinius narius nuolatinio mokymosi visuomenėje nuostatos ugdymui ir tęstinio mokymosi galimybių plėtotei.

Pagrindinės įvairių sričių Lietuvoje veikiančios nacionalinės NVO asociacijos NIPC iniciatyva 2009 m. guodžio mėn. pasirašė bendradarbiavimo sutartį. *NVO koaliciją* sudaro:

1. Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras;
2. Aplinkosauginių NVO koalicija;
3. Kultūros organizacijų asociacija „MENOrama“;
4. Koalicija „Galiu gyventi“;
5. Lietuvos jaunimo organizacijų taryba;
6. Lietuvos neįgaliųjų forumas;
7. Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija;
8. Lietuvos moterų lobistinė organizacija;
9. Nacionalinis skurdo mažinimo organizacijų tinklas;
10. Nacionalinė vystomojo bendradarbiavimo organizacijų platforma;
11. Nacionalinė vartotojų konfederacija;

31 2011–2012 m. autorės atliktos savanoriškų organizacijų apklausos duomenimis;

12. NVO vaikams konfederacija;
13. Žinių ekonomikos forumas;
14. Lietuvos vietos bendruomenių organizacijų sąjunga.

NVO koalicijos tikslas yra stiprinti trečiąjį sektorių ir atstovauti jo interesams valdžios institucijose. Koalicija deleguoja atstovus į ministerijų darbo grupes, yra sudariusi 4 darbo grupes (teisinės aplinkos, struktūrinių fondų ir tarptautinės paramos, mokesčių aplinkos, komunikacijos gerinimo). Kasmet surengiama 15–20 šios koalicijos posėdžių.

Savanoriška veikla užsiimančių ir besidominčių asmenų neformaliai bendravimui įkurtas Savanoriškų organizacijų aljansas. Socialiniame tinkle *Facebook* veikiantis Aljansas skirtas diskutuoti savanorystės skatinimo ir plėtros klausimais, dalytis informacija ir idėjomis.

Organizacijoms surasti vienai kitą bei norintiems savanoriauti surasti jas gali padėti savanoriškų organizacijų duomenų bazės. Lietuvoje yra keli internetiniai tinklalapiai (*cv.lt/savanorystė*; *būk-savanoris.lt*; *savanoriaujam.lt*), kuriuose organizacijos gali patalpinti informaciją apie save bei skelbti, jei ieško savanorių.

Regioniniu lygmeniu veikia organizacijos pagal jų veiklos sritis jungiančius vienetus. Pavyzdžiui, apskritieji stalai, kurie vienija jaunimo bei su jaunimu dirbančias organizacijas miesto lygmeniu. Taip pat didžiuosiuose Lietuvos miestuose buvo įkurti NVO centrai, tačiau šiuo metu veikia tik 3 (Šiauliuose, Alytuje ir Panevėžyje). Vilniuje ir Kaune, kur NVO skaičius yra didžiausias (atitinkamai 30 ir 20 proc.)³², tokių centrų nėra. Pasak Martino Žaltausko (NIPC), centrai užsidarė dėl sudėtingo jų išlaikymo: tarpautinių fondų finansavimas baigėsi, o valstybinės politikos nėra³³. Užsidarius centrams, nustojo veikti NIPC inicijuotas NVO centrų tinklas. NVO centrai svarbūs, kadangi teikia paramą, konsultuoja, rengia mokymus ir atstovauja NVO interesus.

32 „Factus dominus“ NVO sektoriaus tyrimo pristatymas išplėtiniame Nevyriausybių organizacijų reikalų koordinavimo komisijos posėdyje (2012 m. sausio 26 d.);

33 2011–2012 m. autorės atlikto interviu duomenimis;

Nors sėkmingų organizacijų vienijančių pavyzdžių Lietuvoje yra, dalis savanoriškos veiklos organizatorių (11,5 proc.) bendradarbiavimo trūkumą įvardijo kaip vieną iš savanoriškos veiklos organizavimo Lietuvoje probleminių sričių³⁴. Jų teigimu, būtų naudinga organizuoti daugiau renginių ir kurti įvairių forumų, skirtų tarpusavio bendravimui, dalijimuisi patirtimi bei bendrų tikslų ieškojimui.

3.3. Visuomenės požiūris: savanorystės įvaizdžio kūrimas

2011 m. daug dėmesio skirta savanorystei viešinti. Vienas iš vykdytų tais metais savanorystės skatinimo pavyzdžių yra Europos Komisijos iniciatyva įgyvendintos savanorystės populiarinimo kampanijos³⁵:

- Organizuoti savanoriškos veiklos pristatymai (pvz.: savanoriškos veiklos organizatorių pristatymai Europos dienų renginiuose 30 Lietuvos miestų);
- Sukurtas savanorių himnas;
- Išleistas leidinys „Būk savanoris – keisk pasaulį“;
- Sukurti 5 filmukai, kuriuose žymūs Lietuvos žmonės skatina savanoriauti;
- Vykdytas geriausių filmukų apie savanorystę konkursas;
- Socialiniame tinkle „Facebook“ sukurta erdvė, kurioje norintis savanoriauti asmuo galėtų rasti jam tinkančią organizaciją (užsiregistravusios 54 organizacijos, 486 vartotojai);
- Organizuoti savanorių apdovanojimai (rinkti geriausi projekte dalyvavę savanoriai).

Taip pat tais metais atsirado tokios naujovės kaip skiltis viename didžiausių naujienų portalų www.delfi.lt, skirta su savanoryste susijusioms naujienoms skelbti; TV laida „Savanorių biuras“, kurioje pristatomos savanoriavimo idėjos. Lietuvoje vykęs Europos krepšinio

34 2011–2012 m. autorės atlikto interviu duomenimis;

35 LR Seime vykusio konferencija „Savanorystės skatinimas ir pagalba savanoriškoms organizacijoms“ (2011 m. lapkričio 30 d.);

čempionatas taip pat prisidėjo prie savanorystės skatinimo: čempionato metu savanoriavo daugiau nei 2000 žmonių. Dėmesys buvo atkreiptas ir į vyresnio amžiaus žmonių savanoriavimą: surengtos įvairios diskusijos ir seminarai senjorų savanorystei skatinti.

2011 m. staiga išaugęs dėmesys savanoriškai veiklai turėjo ir neigiamų pasekmių: savanorystę imta laikyti mada. „A.C.Patria“ teigimu, trūksta kokybiško kalbėjimo apie savanorystę, kuris padėtų kurti teigiamą savanorio įvaizdį.

Populiarinant savanorystę, taip pat reikėtų atkreipti dėmesį į pasirenkamus viešinimo būdus. KJOSAS'o nuomone, derėtų ieškoti naujų ir netradicinių savanorystės viešinimo būdų, kadangi tradiciniai, tokie kaip konferencijos ar pranešimai, nebeefektyvūs.

Siekiant formuoti pozityvų požiūrį į savanorišką veiklą, derėtų atsižvelgti į skirtingas amžiaus ir socialinio statuso grupes:

- *Moksleiviai ir studentai.* Savanorystės idėją skleisti nuo vaikystės, labiau įtraukti bendrojo ugdymo mokyklas, organizuoti tėvų-vaikų savanoriškas veiklas. Aukštosios mokyklos gali padėti kuriant pozityvų požiūrį į neatlygintą veiklą, šviesdamos akademinę bendruomenę apie savanorystę ir skatindamos ją užsiimti. Pavyzdžiui, Vytauto Didžiojo ir Šiaulių universitetuose studentai savanoriauja universiteto veiklose (komunikacijos skyriuje), taip pat nuo 2011 m. Šiaulių universitete veikia Savanorių centras, Mykolo Romerio universitete į socialinio darbo bakalauro studijų ugdymo programą yra įtrauktas „Savanoriškas socialinis darbas“, Klaipėdos universitete – „Savanorystė socialinio ugdymo sistemoje“. Savanorystės tema paskaitų metu ar skatinimas savanoriauti priklauso nuo universiteto ir dėstytojų požiūrio, kadangi bendrų nuostatų tam nėra.
- *Vyresnio amžiaus žmonės.* Savanoriaudamas jaunimas siekia įgyti naujos patirties ir žinių, o vyresniems žmonėms svarbiau dalytis jau turima patirtimi, įprasminti save padedant kitiems. Šie skirtumai parodo, kad skatinant savanorystę svarbu atkreipti dėmesį į

amžiaus grupės ir pabrėžti būtent joms teikiamą naudą. Taip pat derėtų sudaryti sąlygas ir senjorams skatinti savanoriauti įvairiose srityse (šiuo metu populiariausios yra socialinės pagalbos sferos). 2011 m. buvo organizuojami įvairūs seminarai apie savanorystės galimybes, skirti senjorams. Tokių seminarų reikėtų daugiau. Dar vienas aspektas, susijęs su vyresnių žmonių savanoryste, yra tinkamos savanoriškai veiklai aplinkos darbo vietoje kūrimas. Tai skatintų darbuotojus labiau įsitraukti į savanorišką veiklą bei, išeinant į pensiją, padėtų sumažinti pasikeitusios situacijos šoką.

- *Ieškantys darbo*. Socialinė grupė, mažiausiai įsitraukusių savanorišką veiklą, yra bedarbiai. Darbo birža – tai erdvė, kurioje galėtų būti viešinama informacija apie savanorystę. Ieškantys darbo asmenys turėtų būti skatinami efektyviai išnaudoti bedarbystės laiką savanoriaujant. Tokia veikla padėtų tobulėti bei įgyti profesijai naudingų kompetencijų. Taip pat svarbu, kad savanoriaujant įgytos žinios ir / ar įgūdžiai būtų viešai pripažįstami ir priimami kaip darbo patirtis. Darbo paieškos internetinis portalas www.cv.lt tokį pripažinimą skatina skirdamas skiltį savanoriškai veiklai. 2011 m. pradžioje portale buvo užsiregistravusios 140 savanoriškų organizacijų ir užpildytos 1200 savanoriškos anketos. Kai kurios įmonės Lietuvoje teigia, kad savanorystė, jų požiūriu, suteiktų pranašumų kandidatui pretenduojant į tam tikrų sričių darbo vietas, tačiau ne į visas³⁶. Turint oficialų dokumentą (pvz., *Youthpass*) su išvardytais savanorio įgūdžiais įgytos kompetencijos būtų plačiau pripažintos.

36 <http://www.cv.lt/volunteering/viewArticle.do?id=ebb85b34-b645-4f8e-9c8b-dbb67d357ce1>;

3.4. Finansinė situacija ir verslo sektoriaus įtraukimas į savanorišką veiklą

Savanoriškos veiklos organizatoriai finansavimą veiklai vykdyti gauna: iš nacionalinio biudžeto per projektines veiklas, ES fondų, rėmėjų, labdaros akcijų, nario mokesčio, pajamų už teikiamas paslaugas ir 2 proc. pajamų mokesčio paramos. Finansų trūkumas yra dažna problema ir, organizacijų teigimu, joms trūksta žinių apie projektinę veiklą bei įgūdžių efektyviai paramos paieškai vykdyti³⁷. Pro.lt atstovo R. Guogio nuomone, pagal atitinkamas veiklos sritis vienoje vietoje talpinama informacija apie galimą gauti finansavimą ir teisinę bazę palengvintų organizacijų veiklą³⁸. Taip pat naudos teiktų mokymai šiomis temomis.

Verslo ir savanoriškos veiklos organizatorių bendradarbiavimas Lietuvoje nėra plačiai paplitęs, tačiau yra projektų ir pavienių iniciatyvų, skatinančių tokį bendradarbiavimą. Jungtinių Tautų vystymo programos (JTVP) Lietuvoje skatina įtraukti NVO, plėtojant verslo sektoriaus socialinę atsakomybę³⁹. JTVP dirba su 22 NVO-verslo partnerystės iniciatyvomis šiose srityse: aplinkosaugos, darbo santykių, verslo integravimo į visuomenę, verslo pilietiškumo ir savanorystės skatinimo, žmogaus teisių, antikorupcijos ir verslo skaidrumo.

Verslo įmonės turi didelę reikšmę savanoriškos veiklos plėtrai. TEO LT – viena aktyviausių savanorystę skatinančių įmonių: ji yra išleidusi leidinį apie savanorystę, remia savanoriškas iniciatyvas, skatina darbuotojus įsitraukti į savanoriškas veiklas (2010 m. buvo paskelbta korporatyvinė savanorystės diena, už kurią mokėta darbdavio lėšomis). Ši įmonė 2010 m. buvo viena iš trijų, apdovanotų už socialinį atsakingumą. Tačiau aktyvių verslo įmonių, prisidedančių prie savanorystės plėtos, pavyzdžių nėra daug. 2010 m. tyrimo duomenimis, tik 26 proc. apklaustųjų teigė, kad jų darbo ar ugdymo vietose yra inicijuojamos savanoriškos veiklos

37 2011–2012 m. autorės atliktos savanoriškų organizacijų apklausos duomenimis;

38 LR Seime vykusio konferencija „Savanorystės skatinimas ir pagalba savanoriškoms organizacijoms“ (2011 m. lapkričio 30 d.);

39 <http://www.undp.lt/>;

akcijos arba suteikiamos laisvos nuo darbo (tačiau apmokamos) dienos savanorystei⁴⁰.

Taigi įmonių socialinės atsakomybės skatinimas, glaudesnių santykių tarp savanoriškos veiklos organizatorių ir verslo įmonių inicijavimas, savanorystės kaip karjeros galimybės plėtojimas, tinkamos aplinkos darbuotojų savanorystei kūrimas gali prisidėti stiprinant savanorišką veiklą.

3.5. LR Vyriausybės savanoriškos veiklos plėtros planai

SADM patvirtintoje 2011–2013 m. Nevyriausybinių sektoriaus plėtros programoje iškeltas tikslas – sudaryti sąlygas ilgalaikiai nevyriausybinių sektoriaus plėtrai. Daugelis programos uždavinių buvo įgyvendinti 2011 m., 2012–2013 m. numatyta:

- Vykdam konkursą atrinkti nevyriausybinių organizaciją, kuri plėtotų ir palaikytų nevyriausybinių organizacijų specializuotą informacijos tinklalapį (2012, 2013 m.);
- Vykdam konkursą atrinkti nevyriausybinių organizaciją, kuri organizuotų metinį nacionalinių NVO forumą, kuriame jų atstovai galėtų dalytis gerąja bendradarbiavimo patirtimi ir kuriame būtų aptariamai aktualūs NVO plėtros politikos klausimai (2013 m.);
- Vykdam konkursą iš dalies finansuoti regioninių NVO, dirbančių savanoriškos veiklos organizavimo ir informavimo srityse, veiklą (2012, 2013 m.).
- Vienas iš numatytų finansuoti uždavinių yra mokymai: socialiniam verslumui skatinti, socialinės veiklos vykdymo kompetencijoms įgyti ir savanoriškai veiklai plėtoti.

40 <http://www.sic.lt/index.php/lt/nv/pranesimai/savanoryste-lietuvoje>;

Bendruomenių skyriaus vedėjo A. Kučiko teigimu, be plėtos programose numatytų veiksmų bus orientuojamasi ir į šias savadoriškos veiklos plėtos kryptis⁴¹:

- Visuomenės informavimas ir palankaus požiūrio į savadorišką veiklą formavimas (pvz.: akcentuojant naudą visuomenei ir indėlių į šalies ūkį, didinant žinių sklaidą apie savadoriavimo galimybes);
- Savadoriškos veiklos atskirose viešosios politikos srityse plėtojimas (skatinti atsakingų valstybės institucijų ir NVO tinklų bendradarbiavimą);
- Savadorišką veiklą plėtojančių organizacijų tinklo kūrimas ir organizacijų darbo su savadoriais kokybės gerinimas.

41 LR Seime vykusio konferencija „Savadorystės skatinimas ir pagalba savadoriškoms organizacijoms“ (2011 m. lapkričio 30 d.);

4. Kodėl verta savanoriauti?

„Savanoris – žmogus, kuris su visišku atvirumu ateina, pasilenkia ir pasilieka prie kito žmogaus. Savanorio tarnystė unikali, nes jis dovanoja ne tai, kas atlieka, bet patį save. Ne sutaupytą laiką, bet savo gyvenimo valandas, ne svetimų rankų šilumą, bet asmeninės širdies alsavimą. Priglunda ne tuščiais vilties ir paguodos žodžiais, bet savimi parodo įkūnytą Vilties Veidą“, – sako dvasininkas R. Doveika⁴².

Savanorystė yra vertinga tiek visuomenei, tiek šia veikla užsiimančiam asmeniui. Savanoriškos veiklos organizatoriai įvardijo daugybę savanorystės teikiamų pranašumų⁴³:

- Savanoris įgyja specifinių žinių ir išsiugdo kompetencijų, reikalingų profesiniam tobulėjimui. Pavyzdžiui, savanoriavimas *Jaunimo linijoje* padeda ugdyti psichologinio konsultavimo įgūdžius.
- Savanoris įgyja kasdieniame gyvenime reikalingų įgūdžių ir gebėjimų, tokių kaip organizuotumas, laiko planavimas, komandinis darbas, komunikabilumas, kūrybiškumas ir t. t.
- Savanorystė leidžia išbandyti save ir suteikia saviraiškos galimybę. Kai kurios savanoriavimo sritys gali būti didelis asmeninis išbandymas. Pavyzdžiui, pagalba sunkiai sergantiesiems verčia susimąstyti gyvenimo prasmės klausimais, užduoti sau „nepatogius“ klausimus, kartu skatina žmogaus asmeninį augimą.

Taigi savanorystė yra naudinga veikla, kuri leidžia pasijusti reikalingam ir įprasminti laisvą laiką.

⁴² http://www.teo.lt/gallery/Dokumentai/Naujienu%20paveikslai/2009/Kas_kaip_kur.pdf;

⁴³ 2011–2012 m. autorės atliktos savanoriškų organizacijų apklausos duomenimis.

